

**Задания для муниципального этапа республиканской олимпиады
школьников по марийскому языку и литературе
2019 - 2020 учебный год**

9 КЛАСС

Время проведения – 180 минут

Максимальный балл – 106

1. Шомак-влакым кызытсе мутерын йодмыжо почеш марла возен ончыктыза. (5 балл)

Гласный йӱк, согласный буква, предложений, слог, интонаций, простой предложений, сложный предложений, повествовательный предложений, побудительный предложений, вопросительный предложений.

2. Келшыше муткылдыш-влакым ыштыза. (5 балл)

Пеле+кӱшӧ, моло+кунам, лакын+лукун, кугу+коля, изи+вате.

3. Ойлончо-влакым синтаксически лончылыза. (5 балл)

– Пиалан улат, уныкам. Йомак чондаем ярсенжак огыл, эше иктым верештым. Але марте нигунам нигӧлан каласкален омыл. (В. Исенков.)

4. Текстшыште чылаже мыняр мут да знаменательный ойлымаш ужааш-влакысе шомак чотым шотлыза. (5 балл)

Мемнан элна пеш кугу. Ик тӱрыштӧ йӱд гын, вес тӱрыштыжӧ касат лишемеш чай. Йӱдвелне энгер-влак ий дене петырналтыт, мландым лум чылт петырен шуктен, а кечывалвелне йӱштылашат лиеш дыр. Эрвел гыч касвелыш поезд дене каяш мыняр кече кая гын?! А тиде корным йолын каяш гын? Идалык деч шагал огыл жап кӱлеш, векат.

5. Сылнымутан текстым ыштен возыза. (5 балл)

Пӧрткайык пушенгыште шинчен да мурыжым мурен. Пушенге йымалне тудым пырыс эскерен. Трук тудо пушенге укшыш тӧршталтыш. Пӧрткайык чонештыш. А пырыс тугак вучен шинча. (А. Ефремов.)

6. Шомак-влакым состав дене лончылыза. (5 балл)

Волгыдыжым, садыштыже, кутыреныт, аваежым, илемыштым.

7. Схемылан келшыше шомак-влакым кычал муза: (5 балл)

8. Марий йылмыш кусарен возыза. (5 балл)

Окси, выйдя из дома, не спеша прошла по улице; сосняк, через который пролежала дальше дорога, пробежала бегом. Когда впереди показались дома, замедлила шаг. (В. Юксерн.)

9. «Изи тулым изинек йӧртӧ» кӱэмалтыше савыртышын мом каласааш шонымыжым умылтарыза. (5 балл)

10. Ача-ава дене кылдалтыше вич калыкмутым возыза. (5 балл)

11. «Шыже садат куанле» сылнымутан текстым возыза. (10 балл)

12. Чын вашмутым ойырен налза. (5 балл)

12.1. Марий сылнымутышто басне жанрлан негызым пыштыше поэт-баснописец:

А) Г.Микай

Б) И.Крылов

В) К.Беляев

Г) Пет Першут

12.2. «Мичун уке ачажат...» ойлымаш могай жапысе пүртүс сүрет дене тўнгалеш?

А) поранан пычкемыш теле кас

Б) пычкемыш шыже кас

В) поранан пычкемыш теле эр

Г) шем шыже кас

12.3. Мо тугай муро?

А) сем да мут дене каласыме произведений

Б) сем дене каласыме произведений

В) почеламут формо дене возымо произведений

Г) лирический произведений

12.4. Н.Лекайнын «Шөртньö падыраш» повестьыште Микушын ончымо имньыжын лўмжö:

А) Öргач

Б) Ястребок

В) Сокол

Г) Машка

12.5. Ким Васинын «Юкей Егоров» ойлымашыштыже могай исторический жап сүретлалтын?

А) Граждан сар жап

Б) Пугачевский восстаний

В) Кугу Отечественный сар жап

Г) Япон сар

13. Палемдыме ужашым могай произведений гыч налме? Произведенийын авторжым палемдыза. (2 балл)

«Нине пöртыштö весела сўан-влак гўжлен-лўшкен эртенит, йоча-влак шочынит, кушкынит, ала-мыняр тукум йол ўмбаке шогалын. Нине пöртлаштак коленит, кунар еным вес тўняшке ужатенит. Муренит, шортынит, вурседылынит, воштылынит, ваш йöратенит, кредалынытат. Икманаш, иленит, а илышыште мо гына ок лий шол. Пöртшö, пырдыжше-влак чыла ужынит, чыла колынит – озапт дене пырля иленит...».

14. *Могай произведенийын текстшикыже нине муро-влакым пуртыммо? Кӧ муро? Произведенийын авторжым палемдыза. (9 балл)*

А) Изи корнет воктен каяльым,
Изи куэрлаш шуылдалым;
Изи куэн йымалныже
Изи тулым пыштальым,
Изи тулын йӱлымешкыже,
Снеге погаш каяльым,
Снеге поген толмекемже,
Снеге мелнам ыштальым,
Снеге мелна кӱмешкыже,
Чынчыли погаш каяльым.
Чынчыли погаш йӧсӧ огыл,
Тулыкеш кодаш пеш йӧсӧ...

Б) Сӱрем йӱдшат моткоч кӱчык,
Эр ӱжара касым алмашта.
Лач тыгаяк ӱдыр курым,
Шижын от шу, эртал кая.
Ой, шем чодырам, кумда олыкем,
Молан шӱлыкын койыда?
Шӱдыр-влакше, ваш чӱчкен,
Мом тынаре ойледа?
Ой, шижам, колам йӱкдам,
Ойган шӱмем вӱчкеда.
Поро пӱртӱс, шочынава,
Пӱрымаш мыланем ойгым сӧра.

В) Юнго воктен вӱдвакшыже
Мо пеш талын йонгышта?
Юнго воктен вӱдвакшыже
Мо пеш талын йонгышта?
Мемнан шинчавӱдна миен шуын дыр,
Садлан пеш талын йонгышта.
Мемнан шинчавӱдна миен шуын дыр,
Садлан пеш талын йонгышта.

15. *Нине ой-влакым могай литературный герой каласен? Могай произведенийыште? (6 балл)*

а) «Уке, мый ынде тугай умылдымо батрак омыл. Ынде мый пӱтынӱ тӱнямбал буржуйым пытарыше партизан улам!»

б) «Курым-курым мучко азырен тӧра-влак ажыше шучко янлыкла поктылыч мемнам. Меже вольык кӱтӱ семын пычкемыш чодыраште, куп лонгаште тыныс илышым кычалына!.. Поро пошкудем, эргым, ӱдырем-влак, вий-куатдам чумырыза иктыш!.. Юл велысе моло калык семын налза кидыш

пычал-ўзгарым, писе умдым! Тыге гына ме ончыкылык тукумлан шке айдеме тўснам арален кодена!»

в) «Чытыза! Жап шуэш! Тиде шинчавўд арамыш ок йом!»

16. Н. Лекайнын «Кугу сарын тулыштыжо» романысе герой-влаккан лўм ден ача лўмыштым ешарыза. (6 балл)

- а) Лашманов
- б) Назарченко
- в) Зуев

17. Никандр Лекайнын творчествожым кў тыге аклен? (2 балл)

«Писательнын творчествоже... татар писатель Абсалямовын, чуваш Талвирын, удмурт Петровын, мордва Кирдяшкинын, коми Изъюровын да молынат сылнымут погышт дене пырля аршашлалтын, тукум гыч тукумыш куснаш тўналеш».

18. Повестьлан определенийым пуыза, пример дене пенгыдемдыза. (4 балл)

19. «Эй, шемер марий, йывырте» мурылан кў семым келыштарен? (1 балл)

20. Н. Лекайнын икымше ойлымашыже могай? (1 балл)

21. Почеламутлан тичмаш анализым ыштыза. (10 балл)

Тумо ден волгенче

Юл вел чодыраште шога кугу тумо,
Мардежыште шошым кўдыратлын шоктен.
Эн чапле моторлык да вий тудлан пуымо,
Шога кугу тумо, пўртўсым моктен.

Онар гай нўлтеш тудо келге кавашке,
А шўмжў тўтаным чот вургыж вуча.
Шона тудо: шокшо, тулан вашлиймаште
Волгенчын-пиалжым муэш да куча.

Мотор волгенчат пеш уждеже вет тумым,
Ўндалын налнеже пеш шокшын тугак,
Пуынеже тудлан пўтынек шкенжын шўмжым
Илаш йўратен ўмыр мучко эрта...

Но лие пеш шучко вучен вашлиймашышт:
Ўндал икте-весештым шуктышт гына –
Волгенче-пиал тыманмеш йўлен кайыш,
Пудеште вик шўмжў кугу патырнан.

Геннадий Матюковский